

Προλογικό σημείωμα

Scripta pteróenta... Παράδοξος και αντιφατικός ο τίτλος αυτής της μικρής συλλογής. Όλοι ξέρουμε το αξίωμα *scripta manent*, όπως και το ομηρικό *έπεα πτερόεντα*. Αλλά *scripta pteróenta*;

Πρόθεση του τίτλου είναι να περιγράψει το περιεχόμενο αυτής της ανθολογίας, να το χαρακτηρίσει: επειδή τα παραθέματα που περιλαμβάνει, αν και γραπτά, είναι σταχυολογημένα από τον τεράστιο όγκο κειμένων του Σταντάλ, του Μπαλζάκ και του Φλωμπέρ – και μάλιστα κειμένων που καλύπτουν μυθιστορήματα, ημερολόγια, αλληλογραφία. Και καθώς τα παραθέματα αυτά είναι σταγόνες εν τω ωκεανώ του έργου τους, φαντάζουν φευγαλέα, «πτερόεντα».

Κι όμως. Οι φράσεις που κλείστηκαν μέσα σε τούτο εδώ το βιβλίο, κάποιες τόσο σύντομες που να χωράνε σε μια αράδα κι άλλες πιο εκτενείς, δεν θα πετάξουν. Είναι εδώ για να εντυπωθούν στη μνήμη μας, για να διεγείρουν τη σκέψη μας, να θρέψουν την αισθητική μας, να συγκινήσουν την καρδιά μας. Είναι εδώ για να μείνουν, αποκα-

λύπτοντάς μας πτυχές της ζωής, της σκέψης και της τέχνης τριών από τις μεγαλύτερες φυσιογνωμίες του 19ου αιώνα, όχι μόνο στη γαλλική, αλλά και στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία.

Το εύρος, το βάθος, η αξία του έργου του Μπαλζάκ, του Φλωμπέρ και του Σταντάλ έχουν μελετηθεί και σχολιαστεί εκτενώς και είναι τόσο γνωστά, όσο και ανεξάντλητα. Διαβάζοντάς τους, δεν παύουμε να ανακαλύπτουμε νέες πτυχές τους, να αντλούμε αστείρευτες απολαύσεις. Έτσι, η ιδέα να επιλεγούν κάποια παραθέματα από αυτό το κολοσσιαίο έργο εύλογα μπορεί να φανεί εξαιρετικά παρακινδυνευμένη. Γιατί πώς να επιλέξεις, πώς να απομονώσεις σταγόνες μέσα από χειμάρρους; Και τι θα μπορούσαν να πουν αυτές οι λίγες σταγόνες, αυτά τα λιγοστά παραθέματα;

Πολλά! Όσο προχωρούσαμε στη σταχυολόγηση, τόσο ανακαλύπταμε ότι οι ξεκομμένες φράσεις συνθέταν σιγά σιγά τρεις προσωπογραφίες, αποκάλυπταν τους τρεις συγγραφείς αναδεικνύοντας όχι μόνο το λογοτεχνικό ταλέντο τους, αλλά και τους χαρακτήρες τους, τα πάθη τους, τις απόψεις τους για τη ζωή, την κοινωνία, την τέχνη.

Είτε εκφράζονται δια φωνής των μυθιστορηματικών ηρώων τους, είτε εξομολογούνται στο ημερολόγιό τους, είτε επικοινωνούν σκέψεις και συναισθήματα σε πρόσωπα με τα οποία αλληλογραφούν, ο Φλωμπέρ, ο Σταντάλ και ο Μπαλζάκ μιλούν για τον εαυτό τους και για τον κό-

σμο που τους περιβάλλει. Και είναι εντυπωσιακό το πώς οι λιγοστές φράσεις που ανθολογήθηκαν μπορεί να είναι τόσο εύγλωττες, τόσο πλήρεις θα τολμήσουμε να πούμε. Και τόσο πρόσφορες να ταξινομηθούν θεματικά και να συγκροτήσουν πέντε κατηγορίες που αγκαλιάζουν τον άνθρωπο στην ατομική και την κοινωνική ζωή του, τον άνθρωπο ως σκεπτόμενο και πάσχον ον.

Αυτές οι πέντε θεματικές κατηγορίες είναι:

1. Η κοινωνία, η πολιτική
2. Η ανθρώπινη φύση, η ανθρώπινη κατάσταση
3. Τα πάθη, ο έρωτας, ο γάμος
4. Η τέχνη, η γραφή
5. Η τέχνη τους

Δεν θα θέλαμε να επεκταθούμε στην παρουσίαση αυτών των κατηγοριών· νομίζουμε ότι οι επικεφαλίδες τους είναι αρκετές για να κατατοπίσουν τον αναγνώστη. Δεν μπορούμε όμως να κλείσουμε το σύντομο προλογικό σημείωμά μας χωρίς να αναφερθούμε στη μικρή ιστορία αυτού του βιβλίου.

Στα Εργαστήρια Λογοτεχνικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου στην Αθήνα, που φέτος συμπληρώνουν 30 χρόνια αδιάλειπτης λειτουργίας, και στο προχωρημένο Επίπεδο 2, οι σπουδαστές μεταφράζουν κάθε χρόνο γαλλικά κείμενα με σκοπό την έκδοσή τους. Αυτή η δουλειά, που έχω την τιμή και τη χαρά να διευθύνω, έχει δώσει κιόλας καρπούς, βιβλία δηλαδή τα οποία ήδη κυκλοφορούν. Η επιλογή για το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016

ήταν μία ανθολογία με παραθέματα των τριών μεγάλων Γάλλων συγγραφέων, που θα αντλούσαμε όχι μόνο από τα λογοτεχνικά έργα τους, αλλά και από το ημερολόγιο που κρατούσαν –στην περίπτωση του Σταντάλ– και από την αλληλογραφία τους – στην περίπτωση του Φλωμπέρ. Μετά την επιλογή των παραθεμάτων και την ταξινόμησή τους στις πέντε θεματικές κατηγορίες που προανέφερα, οι έξι σπουδάστριες του εργαστηρίου καταπιάστηκαν με τη μετάφρασή τους, ανταλλάσσοντας τις εκδοχές τους, συζητώντας τις, βελτιώνοντάς τις. Το βιβλίο που προέκυψε είναι ο καρπός αυτής της συλλογικής διεργασίας.

Σπεύδω να αναφέρω τα ονόματα των έξι μεταφραστριών, αφού πρώτα τις ευχαριστήσω από καρδιάς για τον ενθουσιασμό και τη συνέπειά τους, και για τις δημιουργικές ώρες που περάσαμε μαζί στο πλαίσιο του εργαστηρίου. Ευχαριστώ λοιπόν τις: Σοφία Βλάχου, Έφη Καραγιάννη, Μαρία Κουτρομπή, Τέρρυ Παντελιάδου, Μαρτίν Σκλάβου και Χριστίνα Σωφρονίδου.

Οι επόμενες ευχαριστίες μου είναι προς το Γαλλικό Ινστιτούτο Ελλάδος, το οποίο, με την επιχορήγηση που προσφέρει στους εκδοτικούς οίκους για την έκδοση της δουλειάς των σπουδαστών του, τούς ενθαρρύνει να δίνουν την ευκαιρία σε νέους μεταφραστές να κάνουν γνωστή αυτή τη δουλειά στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στις Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, που μας εμπιστεύτηκαν εφέτος για δεύτερη φορά.

ΕΦΗ ΚΟΡΟΜΗΛΑ
Οκτώβριος 2016